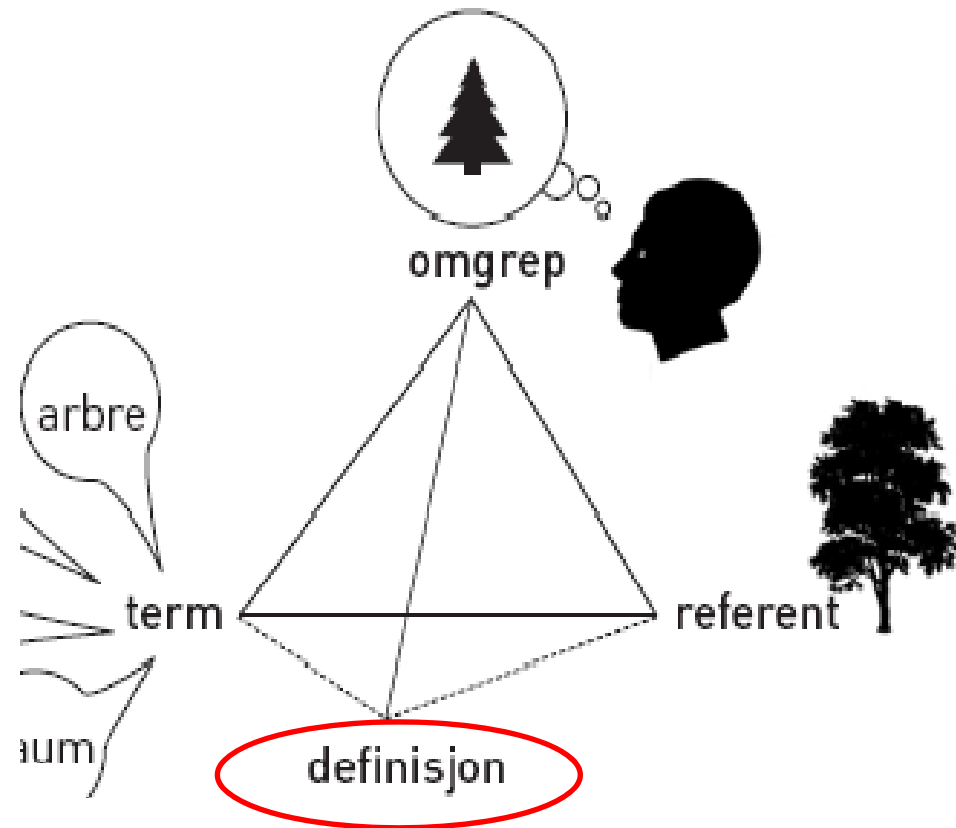

Definisjoner og definisjonsutforming

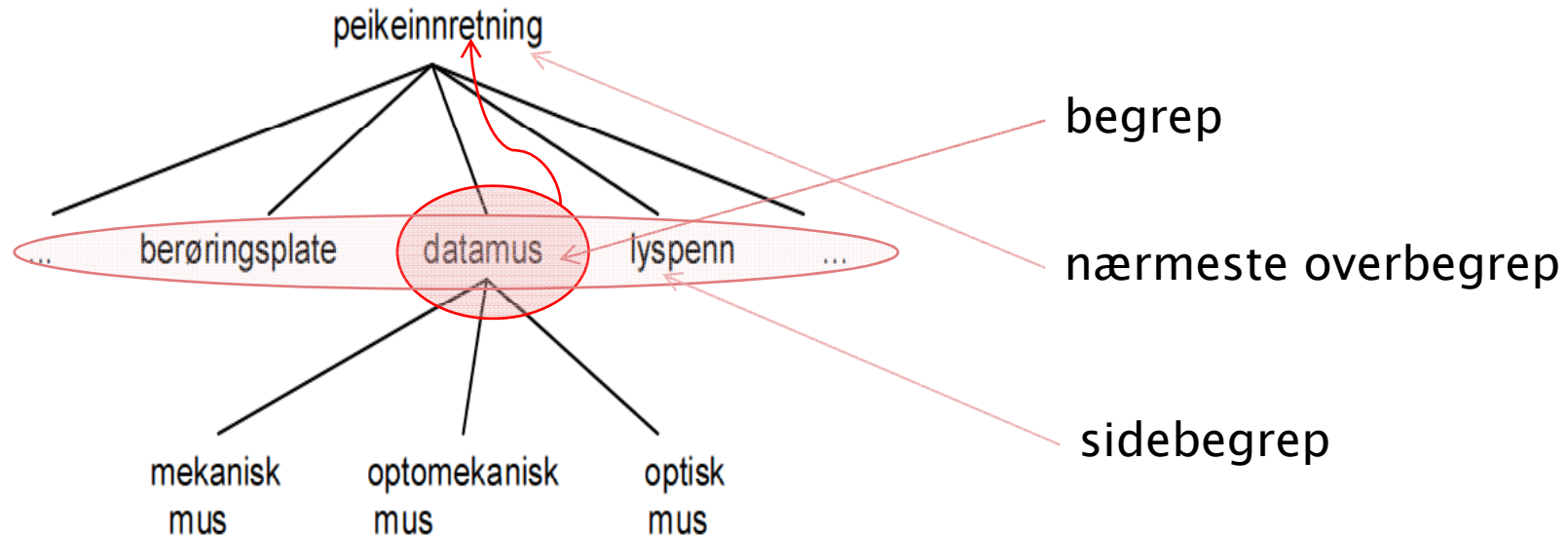
Så enkelt er det:

- begrepets plass i systemet
- + atskillende kjennetegn
- ⇒ definisjon

- definiens = definiendum [definiens equest definiendum]

- En definisjon er en representasjon av begrepet.

- En definisjon er ikke alt som er kjekt å vite om begrepet (eller termen).

Fra begrepssystem til definisjon

ei datamus er en pekeinnretning som skiller seg fra andre pekeinnretninger gjennom sine atskillende kjennetegn

«Enkelt» kanskje, men

- Kvaliteten på terminologiarbeidet avhenger av definisjonene.
- Arbeidet med definisjonene tar mye tid.
- Uten definisjoner er terminologiarbeidet uferdig.

Påstander

(men de er sanne ...)

- ett begrep $\Leftrightarrow$ én definisjon
- $\Rightarrow$ om en trenger «betydning 1» og «betydning 2», er det i realiteten to begreper, og det skal lages to termposter (eventuelt med samme term)
- Definisjonen skal avspeile begrepssystemet.
- Og alle som har arbeidet med terminologi, vet at det fins tilfeller når en må gå litt på akkord med idealene, for
- Definisjonen skal utformes i klart, entydig og forståelig språk.

Kjennetegn (igjen)

- kjennetegn
- viktige kjennetegn
- atskillende kjennetegn

Definisjonstyper

- innholdsdefinisjon
  - intensjonell definisjon
  - EN intensional definition
- omfangsdefinisjon
  - ekstensjonell definisjon
  - EN extensional definition

Omfangsdefinisjon

- omfangsdefinisjon
  - ekstensjonell definisjon
  - EN extensional definition
  - *definisjon som regner opp alle underbegrepene til et begrep etter et bestemt inndelingskriterium*

eksempel

- edelgass
  - helium, neon, argon, krypton, xenon, radon eller ununoctium
- planet
  - Merkur, Venus, Jorden, Mars, Jupiter, Saturn, Uranus eller Neptun
- ~~• sykkel
  - ~~• ramme, hjul, styre, pedaler, ..., eller bakskjerm~~~~

Innholdsdefinisjon

- innholdsdefinisjon
  - intensjonell definisjon
  - EN intensional definition
  - *definisjon som beskriver et begrep ved å angi overbegrepet og atskillende kjennetegn for begrepet*

eksempel

- ei innretning;
- elfenbeinsfarga;
- handmanøvrert over ei fast, plan overflate;
- har ei kule på undersida;
- har tre knappar;
- har ein leidning for tilkopling til ei datamaskin;
- rullar oppfattar rørsleane til kula;
- kula styrer ein markør på ein dataskjerm.

- ei innretning;
- blå og grå;
- handmanøvrert over ei fast, plan overflate;
- har ei kule på undersida;
- har tre knappar;
- har ein leidning for tilkopling til ei datamaskin;
- rullar oppfattar rørsleane til kula;
- kula styrer ein markør på ein dataskjerm.

- ei innretning;
- grå-svart;
- handmanøvrert over ei fast, plan overflate;
- har ei kule på undersida;
- har to knappar;
- har ein leidning for tilkopling til ei datamaskin;
- rullar oppfattar rørsleane til kula;
- kula styrer ein markør på ein dataskjerm.

- mekanisk mus
  - datamus der rørsler blir registrerte av rullar og ei kule

kjennetegn $\Rightarrow$ atskillende kjennetegn

- har ei kule på undersida;
- har tre knappar;

- har ei kule på undersida;
- har tre knappar;

- har ei kule på undersida;
- har to knappar;

- rullar oppfattar rørslene til kula;
- kula styrer ein markør på ein dataskjerm.

- rullar oppfattar rørslene til kula;
- kula styrer ein markør på ein dataskjerm.

- rullar oppfattar rørslene til kula;
- kula styrer ein markør på ein dataskjerm.

- mekanisk mus
  - datamus der rørsler blir registrerte av rullar og ei kule

Substitusjonsprinsippet

- definiens = definiendum
- *som nesten betyr*: termen = definisjonen
- Da skal en alltid i en tekst kunne erstatte termen med definisjonen. Resultatet skal ha samme betydning (om enn ikke nødvendigvis like lett forståelig).

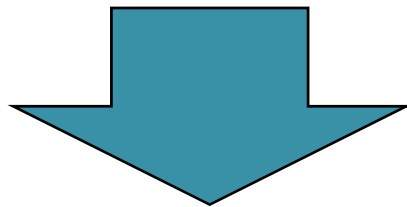
Substitusjonseksempel

4.2 Understanding the needs and expectations of interested parties

When establishing its **XXX** management system, the organization shall determine

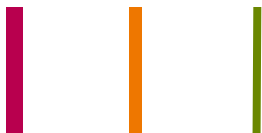
- its relevant interested parties and
- their requirements (i.e. their needs and expectations whether stated, implied or obligatory)

4.2 Understanding the needs and expectations of [persons or group of people that holds a view that can affect the organization]

When establishing its **XXX** [set of interrelated or interacting elements of an organization to establish policies and objectives, and processes to achieve those objectives], the [person or group of people that has its own functions with responsibilities, authorities and relationships to achieve its objectives] shall determine

- its relevant [persons or group of people that holds a view that can affect the organization] and
- their [obligatory need or expectation that is stated or implied]s (i.e. their needs and expectations whether stated, implied or obligatory)

Definisjonsfeil

- sirkulære definisjoner
  - indre sirkel
  - ytre sirkel
- upresise definisjoner
  - for vid
  - for snever
- negative definisjoner

eksempel 1 (definisjonsfeil)

- **trehøgd**
  - trehøgd målt frå bakken til toppen av eit tre
  - ⇒ avstand mellom bakken og toppen av eit tre
- **urskog**
  - skog som består av ein naturleg trebestand
- **naturleg trebestand**
  - bestand av tre som har vakse i ein urskog

NS-ISO 704

eksempel 2 (definisjonsfeil)

- sykkel *-en, sykler* (fra eng., fork. av *bicycle*, eg 'tohjuler', sm o s *syklus*) kjørerredskap med (vanligvis) to hjul etter hverandre *trås-, racers-, motors- / trehjulss-*
- trehjulssykkel (småbarns)sykkel med tre hjul
- herresykkel sykkel for mann

Det er få «evige sannheter»

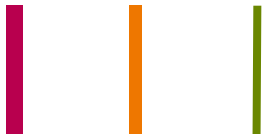
= apparat til å kommunisere over avstand ved tale med en annen person med tilsvarende apparat

en telefon !

= apparat til å
kommunisere ved tale
kommunisere ved tekst
kommunisere ved bilde
+ klokke, vekkerklokke, adresseliste, fotoapparat,
videoopptaker, videospiller, musikkspiller,
lommelykt, ...

(en referent er flere begrep)
en telefon ? (eller kanskje en lommelykt til å ringe med?)

OSLO S

Et shoppingmagasin fra
butikkene på Oslo S

Høst 2011

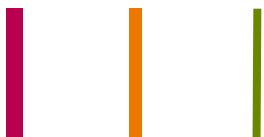
- MER ENN EN STASJON

Er ikke Oslo S en stasjon?

Hva er det å være «mer enn»
et begrep?

ET MAGISK LIV
ALEXX ALEXANDER

DET VAR EN GANG..
MOODS OF NORWAY

Håvar

Tillegg til definisjoner

- merknader
- eksempler
- figurer

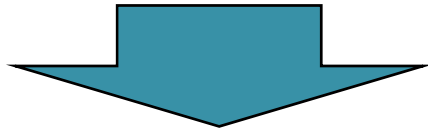
Det er ikke alt som det er nyttig å vite om et begrep, som har en naturlig plass i en definisjon.

eksempel

- **katodestrøm**

- *Elektrisk strøm* som går gjennom en *katode*. K. anses ifølge IUPAC-konvensjonen som en negativ strøm. Gir alltid en strøm av *elektroner* fra en ytre ledning og til katoden.

- **katodestrøm**

- **elektrisk strøm** som går gjennom en **katode**
- **MERKNAD** Katodestrøm anses ifølge IUPAC-konvensjonen som en negativ strøm. Den gir alltid en strøm av **elektroner** fra en ytre ledning og til katoden.

Øvelser

- Vurdere definisjoner
- Hva er feil?
- «Bygg» definisjoner fra begrepssystemer; bruk kjennetegn
- Hva skal inn i definisjonen, og hva skal heller stå i merknad?

